

Załącznik do Uchwały Nr 235/XXIV/2017
Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia
27.03.2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii
Rozwiązywania Problemów Społecznych w
Gminie Woźniki na lata 2017 - 2026

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Woźniki na lata 2017 – 2026

Spis treści:

Wprowadzenie	3
1. Podstawy prawne	5
1.1 Metody badawcze	17
2. Charakterystyka Gminy Woźniki	18
3. Demografia Gminy Woźniki	19
4. Pomoc Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Woźnikach.....	22
5. Analiza sytuacji społecznej w poprzednich latach	28
6. Analiza ankiet	42
7. Analiza SWOT	47
8. Cele działań.....	50
9. Harmonogram działań.....	51
10. Sposób realizacji strategii.....	57
11. Źródła finansowania wydatków związanych z realizacją celów strategicznych....	57
12. Przewidywane efekty.....	58
13. Monitorowanie realizacji <i>Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych</i>	58
14. Ewaluacja <i>Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych</i>	59
Spis wykresów	60
Spis tabel.....	61

Wprowadzenie

Prognozowanie rozwoju gminy, a zwłaszcza poszerzanie pakietów pomocy społecznej stanowi priorytet w działaniach władz rządowych i samorządowych. Polityka społeczna, której głównym narzędziem jest pomoc społeczna, polega na wspieraniu osób oraz rodzin w pokonywaniu często trudnych sytuacji życiowych, wynikających z braku umiejętności właściwego wykorzystania własnego potencjału oraz zasobów. Tego rodzaju pomoc organizują nie tylko organy administracji rządowej i samorządowej, ale również jednostki organizacji społecznych oraz instytucje pozarządowe. Problemy społeczne prowadzą do społecznej alienacji i marginalizacji, stanowią piętno współczesnego społeczeństwa oraz przyczyniają się do podziału zbiorowości lokalnej. Dlatego też, głównym zadaniem praktyków życia społecznego (polityków społecznych i pracowników socjalnych), a tym samym idei pomocy społecznej jest skuteczna profilaktyka, ukierunkowana na autonomizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ich reintegracja z lokalnym środowiskiem.¹

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Woźniki na lata 2017-2026, obejmuje obszary, kwestie i problemy mające wpływ na jakość życia mieszkańców Gminy. W swojej treści zawiera kierunki działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej jakości życia oraz zminimalizowania istniejących problemów społecznych. Jakość życia to poczucie bezpieczeństwa i własnej wartości oraz możliwość wykorzystania zdolności intelektualnych i psychofizycznych w dążeniu do realizacji celów osobistych. Jest to wzajemne oddziaływanie warunków społecznych, zdrowotnych, ekonomicznych i środowiskowych, które wpływają na rozwój indywidualny i społeczny. Spełnienie oczekiwań w tym zakresie wymaga podejmowania działań interwencyjnych, asekuracyjnych, kompensacyjnych i partycypacyjnych. Potrzeba opracowania niniejszego dokumentu wynika z zagrożeń, które rodzi ubóstwo a także inne negatywne zjawiska społeczne. Strategia rozwiązywania problemów społecznych skonstruowana została na podstawie diagnozy problemów społecznych. Występujące dysfunkcje społeczne w szczególności bezrobocie, ubóstwo, kryzys rodziny, niepełnosprawność, uzależnienia oraz zjawisko starzenia się społeczeństwa wymagają wprowadzenia skutecznych metod ich przeciwdziałania. Stworzenie systemu współpracy podmiotów realizujących zadania w zakresie pomocy społecznej zagwarantuje kompleksowe i efektywne podejmowanie działań w tym zakresie.

¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej (Dz. U. 2016r., poz. 930 z późn. zm.).

Metodologia opracowania strategii wynika głównie z zapisu zawartym w art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej². Zgodnie z treścią powołanego zapisu strategia zawiera:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia została stworzona na potrzeby społeczności lokalnej, po wcześniejszym poddaniu jej obserwacji. W swojej treści zawiera obowiązujące akty prawne, analizę obecnej sytuacji społecznej, opisy. Ponadto obejmuje przyszłe rokowania celem zapobiegania wystąpieniu nowych dysfunkcji społecznych. Opracowany dokument jest strategią długookresową do 2026 roku, który może ulegać zmianom czy modyfikacjom.

Projekt prezentowanej *Strategii* rozpoczęto w 2016 roku. Dokument ma charakter społeczny, w pracach nad nim uczestniczyli pracownicy Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Urzędu Miasta w Woźnikach oraz Komisariatu Policji w Woźnikach. Projekt jest dziesięcioletni, został opracowany na lata 2017 - 2026. Ponadto jest zgodny z założeniami dokumentów strategicznych, przygotowanych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.

1. Podstawy prawne

Dokument ma charakter kilkuletni, został przygotowany na lata 2017 - 2026. Jest zgodny z założeniami odnoszącymi się do polityki społecznej dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym, tym samym umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2026, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, które w ramach zadań własnych gminy przewidują „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Na treść i realizację *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych* mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej

Warunki prawne i organizację systemu pomocy społecznej określa ustawa, w której zapisano: zadania w zakresie pomocy społecznej; rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania; organizację pomocy społecznej; zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej. Według ustawy, zgodnie z konstytucyjną zasadą subsydiarności, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, umożliwiającą wyjście z trudnych sytuacji życiowych tym osobom, rodzinom, które nie są w stanie wykorzystać własnego potencjału, zasobów czy predyspozycji, ze względu na niemożność samodzielnego przezwyciężenia problemów w życiu codziennym. Pomoc społeczna organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Zapisy znajdujące się w ustawie określają zasady oraz formy wspierania rodziny, która napotyka trudności w realizowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, ponadto ustawodawca określa zasady oraz formy sprawowania pieczy zastępczej, jak również pomoc w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków. Reguluje również kwestie finansowania oraz administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, a także określa zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny

Ustawa określa zasady przyznawania członkom rodziny wielodzietnej Karty Dużej Rodziny, sposób przyznawania im uprawnień oraz sposób realizacji i finansowania zadań wynikających z ustawy. Uprawnienia przysługujące osobom posiadającym ważną Kartę polegają na przyznaniu korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów, usług lub innych form działalności.

Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów

Ustawa określa zasady pomocy państwa osobom uprawnionym do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskuteczności egzekucji, warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, zwanych dalej "świadczeniami z funduszu alimentacyjnego", zasady i tryb postępowania w sprawach przyznawania i wypłacania świadczeń z funduszu alimentacyjnego, zasady finansowania świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz działania podejmowane wobec dłużników alimentacyjnych.

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym

Ustawa stwarza szansę na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Ustawa ma zastosowanie przede wszystkim do osób, które nie posiadają własnych dochodów, a w szczególności osób bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności, osób uzależnionych od alkoholu w procesie leczenia, osób uzależnionych od narkotyków w procesie leczenia, osób chorych psychicznie, długotrwale bezrobotnych, byłych więźniów oraz uchodźców, którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. Formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego

Ustawa reguluje prawa osób z zaburzeniami psychicznymi i działania zapobiegawcze w zakresie ochrony zdrowia psychicznego uznając, że zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa.

Ochrona zdrowia psychicznego obejmuje realizację zadań dotyczących w szczególności: promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym, zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1987 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Ustawa dotyczy osób, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znaczny, lekki, umiarkowany), o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów, lub o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia. Orzeczenie ustalające stopień niepełnosprawności stanowi także podstawę do przyznania ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o pożytku publicznym i wolontariacie

Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie jest aktem prawnym, wprowadzającym kompleksowe rozwiązania dotyczące podstawowych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w Polsce. Obszary, które reguluje ustawa to: prowadzenie działalności pożytku publicznego (działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego), uzyskiwanie przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz konsekwencje z tym związane (warunki uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego), nadzór nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego, wolontariat.

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

Rozwiązywanie problemów alkoholowych zakłada, że większość kompetencji i środków finansowych jest zlokalizowana na poziomie samorządów gmin, które na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uzyskały kompetencje do rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Ustawodawca w art. 4 ust 1 stanowi: „prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań gminy”. Ponadto, organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania

spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Ustawodawca określa zadania obejmujące przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, sposób postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz osób stosujących przemoc w rodzinie. Ustawa określa również zadania realizowane przez organy administracji rządowej oraz jednostki samorządu terytorialnego. Tym samym, do zadań własnych gminy należą:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i rynku pracy

Ustawa określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej są realizowane przez instytucje rynku pracy działające w celu: pełnego i produktywnego zatrudnienia; rozwoju zasobów ludzkich; osiągnięcia wysokiej jakości pracy; wzmacniania integracji oraz solidarności społecznej.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych

Ustawa określa:

- warunki udzielania i zakres świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- zasady i tryb finansowania świadczeń,
- zasady i tryb kwalifikowania świadczeń opieki zdrowotnej jako świadczeń gwarantowanych,
- zadania władz publicznych w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń,
- zasady powszechnego - obowiązkowego i dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego,
- podstawy instytucjonalno-proceduralne do stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady,
- zasady funkcjonowania, organizację i zadania Narodowego Funduszu Zdrowia, zwanego dalej "Funduszem",
- zasady funkcjonowania, organizację i zadania Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji, zwanej dalej "Agencją",
- zasady sprawowania nadzoru i kontroli nad finansowaniem i realizacją świadczeń.
-

Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty

Reguluje wszystkie kwestie związane z oświatą, funkcjonowaniem szkół i placówek, ich finansowaniem, zagadnieniami dotyczącymi pomocy stypendialnej, czy też treści związanych z samymi zasadami oceniania. Ponadto ustawa reguluje kwestię wsparcia finansowego dla potrzebujących uczniów.

Dokumenty Europejskie

Kluczowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest **Strategia Europa 2020**. Jest ona nowym długookresowym programem rozwoju, zastępującym przyjętą w 2000 roku *Strategię Lizbońską*. „**Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**” podkreśla rangę współdziałania państw członkowskich w celu wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform, w odpowiedzi na problemy związane ze starzeniem się społeczeństw, globalizacją oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Wyznaczone zostały trzy wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- 1) wzrost inteligentny- rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji; inwestowanie w edukację, badania naukowe);
- 2) wzrost zrównoważony- wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;(gospodarka niskoemisyjna)
- 3) wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu- wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną (tworzenie nowych miejsc pracy, ograniczenie ubóstwa).

Podstawowymi instrumentami realizacji celów strategii „*Europa 2020*” są opracowywane przez państwa członkowskie UE, Krajowe Programy Reform oraz przygotowane przez KE inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych, a wśród nich min. :

- **Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia** – stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy, przez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych;
- **Europejski program walki z ubóstwem** – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu ekonomicznym i społecznym.

Dokumenty krajowe

Strategia rozwoju kraju 2020 - w Strategii przedstawione są cele i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego Polski w najbliższej dekadzie oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Strategia Rozwoju Kraju 2020 uznaje za konieczne kompleksowe ujęcie działań w zakresie bezpieczeństwa socjalnego obywateli znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, której nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Strategia rozwoju kapitału ludzkiego 2020 - głównym celem Strategii jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- 1) wzrost zatrudnienia;
- 2) wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- 3) poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 4) poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- 5) podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych odbywać się będzie poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości. Realizacja celów powinna, w perspektywie roku 2020, pozwolić na to, by Polska, dzięki rozwiniętemu rynkowi pracy i wysokiemu poziomowi zatrudnienia w połączeniu z wysokiej jakości systemem kształcenia oraz efektywną opieką zdrowotną, stawała się coraz bardziej nowoczesnym, atrakcyjnym i konkurencyjnym miejscem do życia. Przedmiotowa

strategia odzwierciedla cele programu Europa 2020, wpisuje się w nie poprzez wskazanie na potrzebę kształtowania warunków dla rozwoju konkurencyjnej gospodarki rynkowej, ukierunkowanej na zwiększanie spójności społecznej oraz przezwyciężanie społecznych barier rozwoju.

Zapisy SRKL bezpośrednio wpisują się w cele Strategii Rozwoju Kraju 2020. W szczególności odnoszą się one do priorytetów opisanych w dwóch następujących obszarach strategicznych: Konkurencyjna gospodarka (cele: zwiększenie innowacyjności gospodarki oraz rozwój kapitału ludzkiego), a także spójność społeczna i terytorialna (cele: integracja społeczna oraz zapewnienie dostępu i określonych standardów usług społecznych).

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 Nowy wymiar aktywnej integracji - jest bezpośrednim odniesieniem do 9 priorytetu Wspólnych Ram Strategicznych, określa założenia polityki państwa w ww. zakresie. Przedmiotowy program stanowi dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowiony w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju – Strategii Rozwoju Kraju 2020 oraz Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego. Podstawowym problemem dla krajowego programu jest niezdolność gospodarstw domowych do pokrywania wydatków koniecznych, związanych z podstawowymi potrzebami ich członków w wymiarach biologicznym i społecznym, zobowiązaniami z przeszłości (spłacanie zaległości i długów) i przynajmniej minimalnymi oszczędnościami (zabezpieczenie w razie nagłych i nieprzewidzianych wydatków). Aby ten problem zminimalizować należy oddziaływać na warunki, w jakich funkcjonują gospodarstwa domowe, aby mogły one podejmować dobre dla siebie i społeczeństwa decyzje o inwestowaniu w swój potencjał zatrudnieniowy i zarobkowy oraz decyzje dotyczące poziomu jego realizacji przez ich dorosłych członków. Celem całej Unii Europejskiej jest zmniejszenie skali ubóstwa lub wykluczenia społecznego o 20 mln osób. Odpowiedni cel krajowy przyjęty przez Polskę brzmi: obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/lub deprivacją materialną i/lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności pracy.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju - jest to dokument przygotowany przez Zespół Doradców Strategicznych Premiera RP, w oparciu o analizę, charakterystykę i ocenę 20 lat transformacji - przedstawia 10 kluczowych dla przyszłości wyzwań oraz dylematy wymagające rozstrzygnięć, by wyzwania te podjąć.

Zostały stworzone przesłanki do myślenia w kategoriach realnie strategicznych, innowacyjnych, z formułowaniem wizji, celów oraz narzędzi niezbędnych dla osiągnięcia wyznaczanych celów. Projekt obejmuje 10 wyzwań rozwojowych:

- 1) wzrostu konkurencyjności;
- 2) sytuacji demograficznej;
- 3) wysokiej aktywności pracy oraz adaptacyjności zasobów pracy;
- 4) odpowiedniego potencjału infrastruktury;
- 5) bezpieczeństwa energetyczno- klimatycznego;
- 6) gospodarki opartej na wiedzy i rozwoju kapitału intelektualnego;
- 7) solidarności i spójności regionalnej;
- 8) poprawy spójności społecznej
- 9) sprawnego państwa;
- 10) wzrostu kapitału społecznego Polski.²

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej, stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,

² <https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2013/02/Strategia-DSRK-PL2030-RM.pdf>

- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,
- ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,
- powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- dostęp do pracowników socjalnych,
- rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- realizacja NSIS przez samorządy terytorialne,
- dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Dokumenty lokalne

W zakresie rozwiązywania problemów społecznych szczególną wagę przypisuje się lokalnym programom pomocowym oraz działaniom realizowanym w obszarach szeroko pojętej polityki społecznej. Zaliczamy do nich:

- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006 – 2020,
- Strategia Rozwoju Powiatu Lublinieckiego,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Lublinieckim na lata 2011 – 2020,

- Strategia Rozwoju Gminy Woźniki 2022+,
- Wieloletni program osłonowy w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020,
- Program Współpracy Gminy Woźniki z organizacjami pozarządowymi,
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Woźniki na lata 2016 – 2020,
- Gminny Program Wspierania Rodziny,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii.

1.1 Metody badawcze

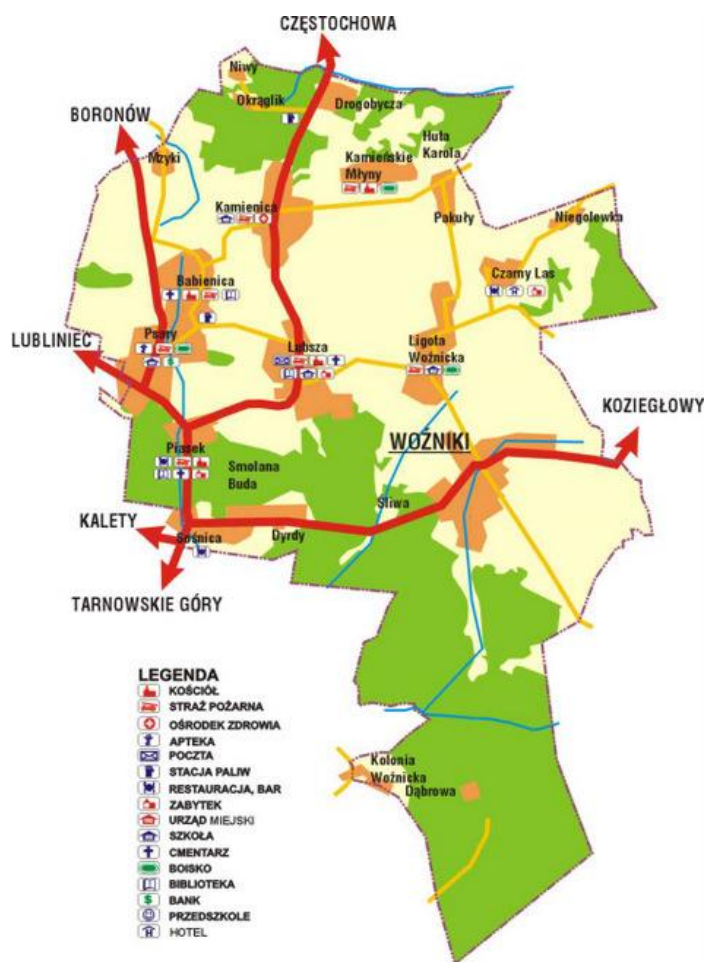
W celu stworzenia prezentowanej *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Woźniki* wykorzystano następujące metody badawcze:

- 1) metodę analizy danych wtórnych „desk research”. Analizie poddano dane zgromadzone w celach sprawozdawczych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Woźnikach do zaobserwowania liczby rodzin oraz liczby osób w rodzinach, korzystających z pomocy Ośrodka ze względu na poszczególne potrzeby i borykanie się z różnymi problemami. Jest to technika badawcza będąca dla niniejszej *Strategii* wstępną fazą projektu poprzedzającą fazę zbierania danych pierwotnych;
- 2) analizę sprawozdań z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie w latach 2013-2015,
- 3) analizę gminnych programów pomocowych;
- 4) analizę danych statystycznych udostępnionych przez Urząd Miejski, Wydział Ewidencji Ludności, które umożliwiły dokonanie analizy struktury demograficznej w Gminie Woźniki;
- 5) ankiety adresowane do mieszkańców gminy, beneficjentów pomocy społecznej w celu zebrania jak największego materiału zawierającego opinie społeczności lokalnej na temat problemów społecznych oraz jakości życia.

2. Charakterystyka Gminy Woźniki

Gmina Woźniki jest jedną z ośmiu gmin powiatu lublinieckiego położonego w północno-wschodniej części województwa śląskiego. Pod względem geograficznym gmina zlokalizowana jest na Wyżynie Śląsko – Krakowskiej w makroregionie Wyżyna Wieluńsko – Woźnicka (Próg Woźnicki i Obniżenie Liswarty i Proсны), makroregionie Wyżyna Śląska (Próg Tarnogórski) oraz makroregionie Nizina Śląska (Równina Opolska – Obniżenie Małej Panwi). Przez południowe krańce gminy przepływa rzeka Mała Panew, zbierająca wody z licznych dopływów biorących początek w Progu Woźnickim.

Najwyższym wzniesieniem jest góra Grojec 365 m n.p.m. w Lubszy. W skład gminy wchodzi następujące sołectwa: Babienica, Kamienica, Piasek, Psary, Czarny Las, Lubsza, Kamieńskie Młyny, Ligota Woźnicka, Dyrdy oraz Woźniki. Gmina położona jest w odległości 50 km od Katowic, 25 km od Częstochowy i 30 km od miasta powiatowego - Lublińca. Zajmuje powierzchnię 127 km² z czego 35,6% stanowią lasy³.

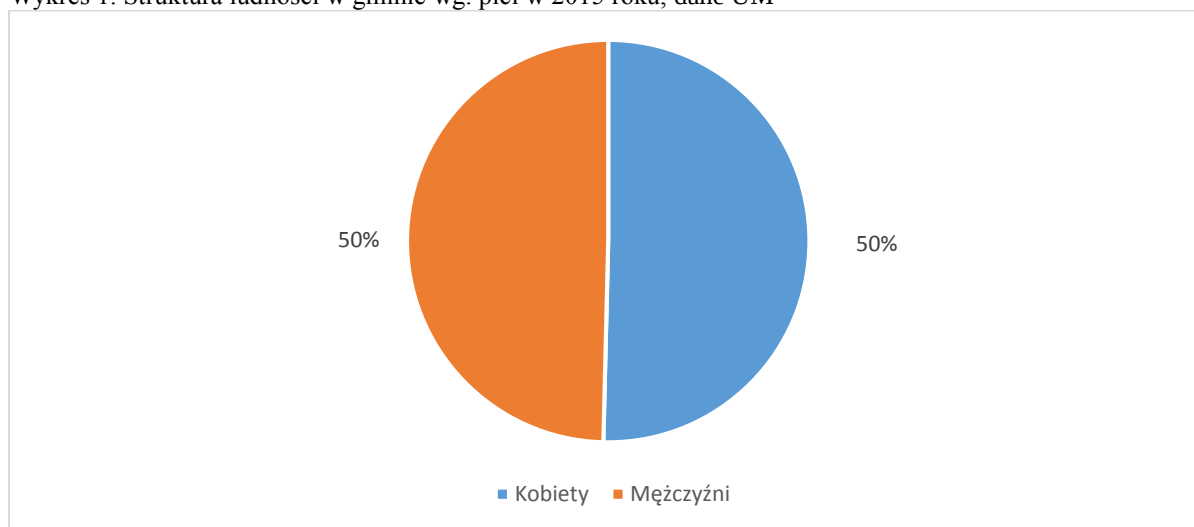
³ Charakterystyka zaczerpnięta ze strony internetowej gminy Woźniki: www.wozniki.pl, (10.04-2016).

3. Demografia Gminy Woźniki

Struktura ludności (według płci i wieku) jest nierozłączną częścią analiz demograficznych. Umożliwia oszacowanie wielu społeczno-ekonomicznych konsekwencji, zarówno na chwilę obecną, jak i niedaleką przyszłość.

Według sprawozdania Urzędu Miejskiego w Woźnikach z 31.12.2015 roku, gminę zamieszkiwało **9603** mieszkańców. Struktura ludności w gminie pod względem płci w roku 2015 przedstawiała się następująco: **4833** (50,32%) stanowiły kobiety, a **4770** (49,67%) stanowili mężczyźni. Należy jednak zaznaczyć, iż dane uzyskane przez Urząd pochodzą z dwóch systemów, co związane jest ze zmianą programu w 2015 roku. W konsekwencji, dane obejmujące 2013 i 2014 roku charakteryzuje nieco odmienna struktura (wiek przedprodukcyjny obejmuje się osoby do 18 roku życia, natomiast według systemu LBD osoby do 19 roku życia).

Wykres 1. Struktura ludności w gminie wg. płci w 2015 roku, dane UM

Udział kobiet oraz mężczyzn w ogólnej liczbie mieszkańców gminy utrzymuje się na bardzo zbliżonym poziomie. Przewaga kobiet – 63 osoby. Analizując udostępnione przez Urząd Miejski, można zauważyć, iż wśród całej populacji zamieszkującej gminę osoby w wieku przedprodukcyjnym, czyli do 19 roku życia stanowiły 19,50% społeczności lokalnej. Osoby w wieku produkcyjnym, czyli kobiety do 60 roku życia oraz mężczyźni do 65 roku życia odpowiadali 62,01%, natomiast osoby znajdujące się w wieku, w którym człowiek kończy już pracę zawodową, tj. kobiety powyżej 60 roku życia i mężczyźni powyżej 65 roku życia, odpowiadały 18,48% mieszkańców gminy Woźniki. Poniższa tabela (Tabela 1) przedstawia

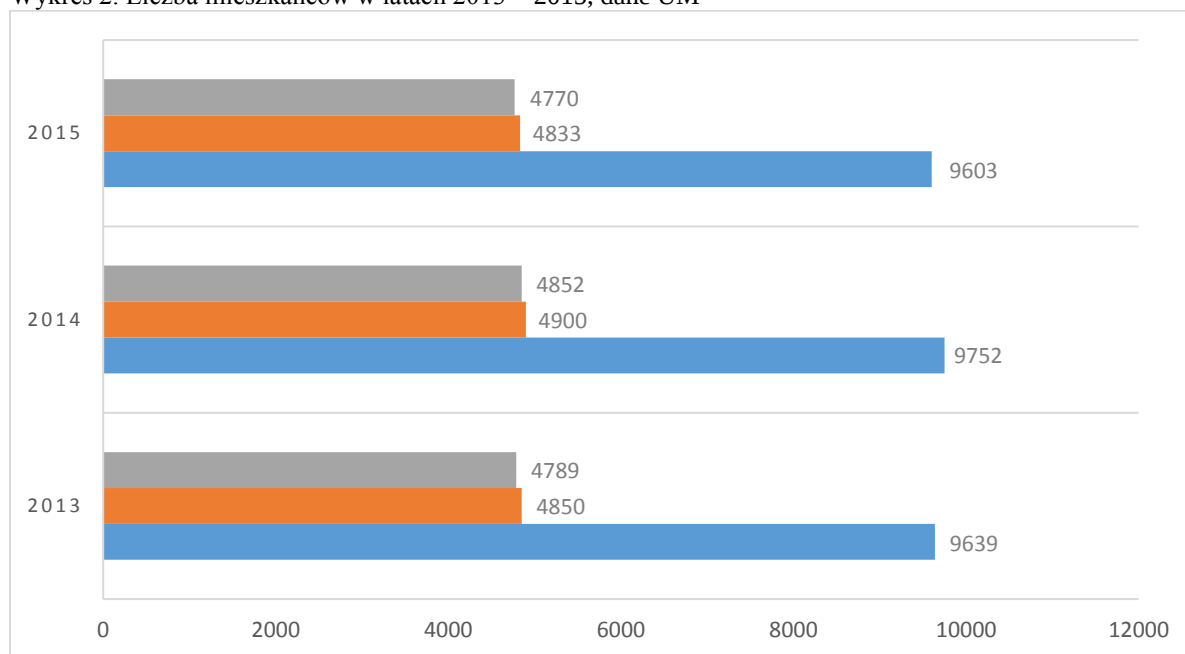
udział poszczególnych grup wiekowych w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców gminy Woźniki, w której zostały uwzględnione najbardziej aktualne dane pochodzące z systemu LBD na dzień 31.12.2015 rok.

Tabela 1. Struktura ludności wg. grupy ekonomicznej w 2015 roku, dane UM

Grupa wiekowa	Procent z liczby	Liczba
Wiek przedprodukcyjny	19,50%	1873
Wiek produkcyjny	62,01%	5955
Wiek poprodukcyjny	18,48%	1775
Razem	100%	9603

Analizując powyższe dane można zaobserwować, iż liczba mieszkańców będących w wieku produkcyjnym stanowi bardzo liczną grupę. Niepokojącym zjawiskiem jest zbliżona liczba mieszkańców będących w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym. Zjawisko to sygnalizuje, iż mamy do czynienia ze społecznością starzejącą się. Nie zwiększa się liczba osób będących do 18 roku życia, natomiast mieszkańcy znajdujący się w grupie osób w wieku poprodukcyjnym dorównuje liczbie osób młodych. Ponadto, warto zaznaczyć, że w grupie osób znajdujących się w wieku poprodukcyjnym zdecydowanie dominuje liczba kobiet. Mniejsza populacja mężczyzn wynika również z krótszego życia mężczyzn. Mężczyźni żyją średnio o 9 lat krócej w stosunku do kobiet.

Wykres 2. Liczba mieszkańców w latach 2013 – 2015, dane UM

Na podstawie danych pochodzących ze sprawozdań Urzędu Miejskiego z lat 2013-2015 można zaobserwować, iż gminę Woźniki charakteryzują zmiany dotyczące procesów demograficznych. Należy mieć jednak na uwadze dwa systemy generujące dane demograficzne z Urzędu. Część z liczby mieszkańców znajdujących się w grupie produkcyjnej powinna znaleźć się w grupie przedprodukcyjnej – szczególnie dotyczy to roku 2015. Tymczasem, od roku 2013 można zaobserwować tendencję spadkową w liczbie mieszkańców gminy, co wiąże się z migracją osób m.in. poza granice kraju w celach zarobkowych bądź migrację do większych ośrodków miejskich. Najczęściej migracje mają charakter krótkotrwały, ale zdarza się, że w rejonach dotkniętych bezrobociem wykazują stałe tendencje. Na przestrzeni trzech analizowanych lat, liczba mieszkańców uległa zdecydowanemu zmniejszeniu.

Tabela 2. Struktura ludności wg. grupy ekonomicznej w 2013 – 2015 roku, dane UM

Grupa wiekowa	2013	2014	2015
Wiek przedprodukcyjny	1922	1936	1873
Wiek produkcyjny	6143	6167	5955
Wiek poprodukcyjny	1574	1649	1775
Razem	9639	9752	9603

W Gminie Woźniki kształtują się również istotne zmiany dotyczące osób w wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym. Liczba osób w starszym wieku wykazuje tendencję wzrostową, co świadczy o starzejącym się społeczeństwie. W kwestii osób w wieku przedprodukcyjnym - można zauważyć problem niżu demograficznego, czyli tendencję spadkową liczby narodzin.

Zarówno zjawisko starzenia się społeczeństwa, jak i niżu demograficznego, niosą za sobą konsekwencje, m.in. dostosowanie obecnej infrastruktury do możliwości oraz predyspozycji mieszkańców, np. poprzez stworzenie odpowiedniej służby opieki oraz pomocy dla osób starszych, aktywizacja oraz włączenie osób starszych w społeczność lokalną. Promowanie wartości rodzinnych oraz aktywnego spędzania wspólnie z rodziną czasu również powinny znaleźć się w działaniach realizowanych przez poszczególne instytucje czy organizacje znajdujące się na terenie gminy Woźniki.

4. Pomoc Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Woźnikach

Działania z zakresu pomocy społecznej z mocy Ustawy o pomocy społecznej ((Dz. U. 2016r., poz. 930 z pón. zm.) wykonują organy administracji rządowej i samorządowej. Współpracują w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Ośrodki pomocy społecznej są to jednostki organizacyjne wykonujące zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie.⁴ Stanowią miejsce pierwszego kontaktu z osobami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej i poszukującymi pomocy. Ośrodki wykonują zadania własne oraz zlecone, a także koordynują realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Podstawowym zadaniem Ośrodka jest diagnozowanie, ocena i zaspakajanie stwierdzonych potrzeb osób, rodzin i środowisk wymagających pomocy instytucji zewnętrznych.

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje własne i zlecone gminie zadania z zakresu pomocy społecznej polegające w szczególności na:

- 1) rozpoznawaniu potrzeb społecznych oraz poddaniu analizie ocenie zjawisk będących ich źródłem;
- 2) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- 3) organizowaniu funkcjonowania pomocy społecznej na terenie gminy z uwzględnieniem niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawami świadczeń;
- 5) pobudzaniu społecznej aktywności w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin;
- 6) prowadzeniu pracy socjalnej ukierunkowanej na pomoc osobom i rodzinom w wzmacnianiu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie;
- 7) wykonywaniu innych zadań z zakresu pomocy społecznej, przewidzianych do wykonania przez gminę jako zadania własne bądź zlecone na podstawie ustaw i zawartych porozumień.

⁴ <https://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoleczna/instytucje-pomocy-spolecznej/jednostki-organizacyjne/>

Główne cele pomocy społecznej:

- 1) wsparcie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej, doprowadzenie- w miarę możliwości- do ich życiowego usamodzielnienia i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- 2) zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej – dla osób nie posiadających dochodu lub o niskich dochodach, w wieku poprodukcyjnym i osobom niepełnosprawnym,
- 3) zapewnienie dochodu do wysokości poziomu interwencji socjalnej osobom i rodzinom o niskich dochodach, które wymagają okresowego wsparcia,
- 4) zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie,
- 5) integracja ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie,
- 6) stworzenie sieci usług socjalnych adekwatnych do potrzeb w tym zakresie.

Świadczeniami z pomocy społecznej są:

- świadczenia pieniężne:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenia pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawoawnia opieki przyznane przez sąd;

- świadczenia niepieniężne:

- praca socjalna,
- bilet kredytowy,
- składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- składki na ubezpieczenie społeczne,
- pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie ,

- sprawienie pogrzebu,
- poradnictwo specjalistyczne,
- interwencja kryzysowa,
- schronienie,
- posiłek,
- niezbędne ubranie,
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz ośrodkach wsparcia,
- mieszkanie chronione,
- pobyt i usługi w domu pomocy społecznej,
- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

Rolą Gminy w zakresie realizacji zadań pomocy społecznej jest zaspokajanie w środowisku lokalnym indywidualnych potrzeb mieszkańców. Wyspecjalizowane służby podejmują działania zmierzające do niwelowania różnic w procesie zaspokajania podstawowych potrzeb. Na szczeblu gminy pomoc społeczna adresowana jest do osób i rodzin najbardziej potrzebujących. Pomoc skupia się na doraźnym rozwiązywaniu konkretnych problemów utrudniających rodzinom funkcjonowanie na odpowiednim poziomie.

Systematyzacja problemów, z którymi zmagają się zarówno mieszkańcy, jak i bezpośrednio podopieczni Ośrodka powinna zatem doprowadzić do integracji społecznej, a jednocześnie ukierunkować działania władz gminy. Jako element żywy *Strategia* będzie podlegać ciągłym zmianom – będą pojawiać się nowe, ważne cele, a część z przedstawionych w dokumencie straci swoją aktualność. Ten ciągły proces zmian jest jak najbardziej pożądanym, ponieważ będzie on miernikiem działań i dążeń lokalnej społeczności.

Poniższa tabela (Tabela 3) przedstawia liczbę rodzin oraz osób w tych rodzinach, pobierających poszczególne świadczenia w latach 2013-2015.

Tabela 3. Udzielone świadczenia rodzinom (osobom w rodzinach) w latach 2013 - 2015, dane MPiPS-03

	2013	2014	2015
Zasiłki stałe	22 (36)	30 (49)	31 (48)
Zasiłki okresowe	7 (21)	20 (60)	30 (107)
Schronienie	1 (1)	-	-
Posiłek	69 (296)	61 (261)	61 (264)
Usługi opiekuńcze	5 (5)	6 (6)	4 (4)
Zasiłki celowe	1 (1)	-	2 (2)
Inne zasiłki celowe	116 (325)	130 (363)	136 (372)
Praca socjalna	98 (283)	152 (377)	71 (253)

Analizując powyższe dane można zaobserwować tendencję wzrostową w prawie wszystkich świadczeniach leżących w kompetencji gminy. Zwiększeniu uległy szczególnie: zasiłki stałe⁵, których liczba na przestrzeni analizowanych lat zwiększyła się przeszło czterokrotnie. Z tytułu schronienia w 2013 roku odnotowano jedną osobę korzystającą z pomocy Ośrodka. Wzrost odnotowano również w innych zasiłkach celowych i w naturze – zwiększenie o 20 rodzin w stosunku do roku 2013 oraz o 6 rodzin w stosunku do 2014 roku. Sporemu zmniejszeniu uległa pomoc w postaci pracy socjalnej⁶. Liczba rodzin korzystająca z tej formy pomocy zmniejszyła się o 27 w stosunku do 2013 roku oraz o 81 rodzin w stosunku do 2014 roku.

⁵ Zasiłek stały przysługuje osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, a które nie posiadają prawa do otrzymywania świadczeń emerytalno-rentowych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub KRUS.

⁶ Praca socjalna to świadczenie udzielane bez wydawania decyzji administracyjnej, niezależne od dochodu.

Tabela 4. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy w latach 2013 – 2015, dane MPiPS-03

	2013	2014	2015
Ubóstwo	130 (396)	130 (381)	139 (408)
Sieroctwo	1 (1)	1 (1)	1 (1)
Bezdomność	1 (1)	-	-
Potrzeba ochrony macierzyństwa	38 (201)	42 (209)	43 (214)
Bezrobocie	95 (296)	79 (237)	91 (281)
Niepełnosprawność	49 (130)	60 (155)	66 (162)
Długotrwała lub ciężka choroba	47 (117)	44 (96)	40 (89)
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	26 (86)	24 (80)	29 (101)
Przemoc w rodzinie	1 (3)	1 (5)	4 (14)
Trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu ZK	1 (1)	1 (1)	1 (1)
Alkoholizm	5 (10)	5 (9)	8 (11)
Zdarzenia losowe	1 (1)	-	2 (2)

Powyższa tabela zawiera wyszczególnione problemy, z którymi zmagają się beneficjenci pomocy społecznej. Liczba rodzin oraz osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka utrzymuje się na stałym poziomie. W niektórych przyczynach ubiegania się o wsparcie ze strony instytucji zauważa się tendencję wzrostową. Zwiększyła się m.in. liczba rodzin zmagających się z ubóstwem, bezrobociem, niepełnosprawnością czy bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczą. Problemy społeczne, których liczba jest największa, zostaną uwzględnione w *Strategii*.

Tabela 5. Procent osób korzystających z pomocy OPS w stosunku do liczby mieszkańców, opracowanie własne

	2013	2014	2015
Liczba mieszkańców	9639	9752	9603
Rzeczywista liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy MGOPS	476	459	478
Procent z liczby	4,93%	4,70%	4,97%

Według Tabeli 4 na przestrzeni lat 2013-2015 można zaobserwować względnie stałą liczbę osób korzystających z pomocy Ośrodka w stosunku do całkowitej liczby mieszkańców kształtującą się na poziomie około 5%. Należy podkreślić, że ogólna liczba mieszkańców zmniejsza się, co jest związane z emigracją osób w wieku produkcyjnym w celach zarobkowych, z efektem starzejącego się społeczeństwa oraz ze zjawiskiem niżu demograficznego. Zatem stała liczba osób korzystających z opieki Ośrodka, w stosunku do malejącej liczby osób w populacji jest negatywnym zjawiskiem. Pomimo zmniejszającej się liczby osób korzystających z pomocy w zakresie bezrobocia, ubóstwa, niepełnosprawności lub ciężkiej choroby, problemy te na terenie gminy są dominujące.

5. Analiza sytuacji społecznej w poprzednich latach

Analizę problemów społecznych w gminie Woźniki oparto na materiałach i sprawozdaniach Ośrodka. Dane pochodzące z lat 2013-2015 umożliwiły zdiagnozowanie aktualnej sytuacji beneficjentów pomocy społecznej. Statystyki udostępnione ułatwiły zaobserwowanie świadczeniobiorców w zależności od problemu, z którym zmagала się osoba bądź cała rodzina. Analizę wzbogaciły informacje związane ze środkami finansowymi przeznaczonymi na pomoc w zakresie przyznanych formy pomocy.

Ubóstwo

Ubóstwo zostało określone jako „stan uwarunkowany najczęściej niewystarczającą wysokością dochodów, powodujący brak możliwości zaspokojenia stosownych do sytuacji jednostki potrzeb i zagrażający w przypadku dłuższego okresu utrzymywania się wykluczeniem społecznym.”⁷ Ubóstwo stanowi zagrożenie dla samorealizacji, wykonywania zadań oraz planowania celów życiowych. Im dłużej stan ubóstwa się utrzymuje, tym niesie poważniejsze skutki w kwestii problematyki społecznej - zdrowia, kultury, pracy, edukacji, czasu wolnego. Ubóstwo zaburza funkcjonowanie samej osoby, jak i rodziny, przyczynia się do wykluczenia społecznego, bardzo często staje się powodem uzależnienia od instytucji i organizacji niosących pomoc oraz wypłacającą środki finansowe.

Zjawisko ubóstwa nie powinno być utożsamiane jednak z wykluczeniem społecznym, ponieważ osoby ubogie nie zawsze są osobami wykluczonymi społecznie i odwrotnie, osoba wykluczona społecznie niekoniecznie będzie uboga. Wykluczenie społeczne, w odróżnieniu od ubóstwa, to „brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych oraz rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich osób”⁸.

W literaturze zostały przedstawione czynniki kształtujące powstawanie problemu ubóstwa:

- bezrobocie lub nisko płatna bądź niepewna praca – jako czynniki ograniczające możliwość uzyskiwania odpowiednich dochodów i odcinające ludziom dostęp do sieci

⁷ Definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania.

⁸ R. Jeż: Kategoria ubóstwa – zagadnienia teoretyczne i empiryczne. [w:] B. Balcerzak-Paradowska, A. Rączaszek, „Przestrzenne zróżnicowanie problemów społecznych”. Instytut Pracy i Spraw Socjalnych i Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Warszawa-Katowice 2011, s. 144.

społecznych;

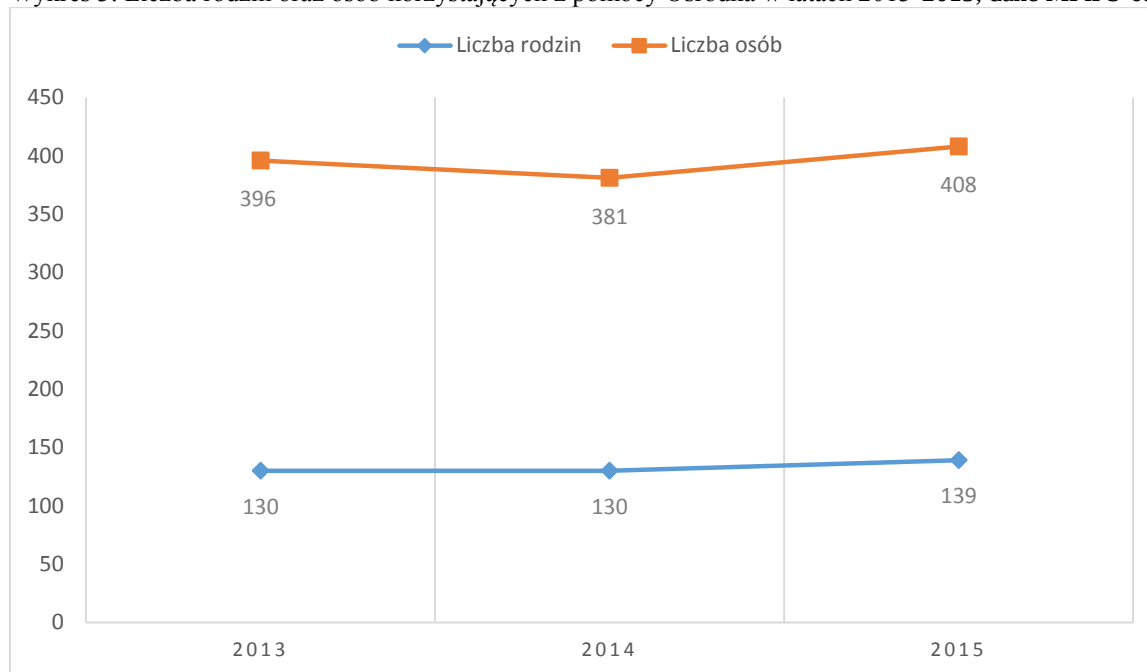
- niski poziom edukacji i kwalifikacji – ograniczający dostęp do dobrej pracy, rozwoju osobowości i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym;
- wielkość i typ rodziny – duże rodziny lub rodzice samotnie wychowujący dzieci są bardziej zagrożeni ubóstwem ze względu na większe wydatki, niższe dochody i większe trudności z otrzymaniem dobrze płatnej pracy;
- płeć – generalnie kobiety są bardziej niż mężczyźni zagrożone ubóstwem, ponieważ istnieje mniejsze prawdopodobieństwo, że będą miały płatną pracę, a ich emerytury są zwykle niższe. Kobiety angażują się także częściej nieodpłatnie w opiekę i pielęgnację, a gdy pracują zawodowo, zarabiają przeważnie mniej niż mężczyźni;
- niepełnosprawność lub zły stan zdrowia – ponieważ czynniki te ograniczają możliwość zatrudnienia i podnoszą koszty codziennego życia;
- bycie członkiem mniejszości etnicznej (jak Romowie) lub imigrantem/nielegalnym migrantem – grupy te w szczególny sposób doświadczają dyskryminacji i rasizmu, co redukuje ich szanse uzyskania pracy. Są także często zmuszane do mieszkania w gorszych warunkach i mają ograniczony dostęp do podstawowych świadczeń;
- mieszkanie na odludziu lub w zaniedbanym otoczeniu, ze złym dostępem do usług publicznych.⁹

Zgodnie z różnymi definicjami oraz teoriami, przyczyn ubóstwa można upatrywać w czynnikach sytuacyjnych, w postawie konkretnej osoby oraz całej rodziny, w kulturze oraz przekonaniach przekazywanych z pokolenia na pokolenie oraz w strukturze polityki socjalnej.

⁹ Tamże.

Poniższy wykres przedstawia liczbę rodzin oraz osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w latach 2013 – 2015.

Wykres 3. Liczba rodzin oraz osób korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2013-2015, dane MPiPS-03

Analizując powyższe dane można zaobserwować względnie stałą liczbę rodzin korzystających z pomocy z tytułu ubóstwa. W 2015 roku liczba rodzin zwiększyła się o 9 w stosunku do 2013 i 2014 roku oraz o 27 osób w rodzinach w stosunku do 2014 roku i 12 osób w stosunku do roku 2013.

Udział rodzin zmagających się z ubóstwem, w stosunku do ogólnej liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej wygląda następująco:

- w 2013 roku – 79,75%
- w 2014 roku – 79,26%
- w 2015 roku – 81,76%

Rodziny zmagające się z brakiem wystarczających środków do życia stanowią coraz liczniejszą grupę podopiecznych Ośrodka. Świadczy to w dużej mierze nie tylko o uzależnieniu od pomocy instytucji, jak i pogarszającej się sytuacji materialnej mieszkańców gminy. W 2014 roku obserwowalne jest zarówno zmniejszenie liczby rodzin pobierających pomoc ze względu na ubóstwo, jak i bezrobocie. Jednakże w roku następnym sytuacja ulega pogorszeniu. Krąg osób zagrożonych ubóstwem poszerza się. Szczególnie zagrożone są osoby

zmagające się z niepełnosprawnością, długotrwałą lub ciężką chorobą, osoby o niskim poziomie wykształcenia, bezrobotne, uzależnione oraz rodziny wielodzietne. Rozwój form zatrudnienia (m. in. szkolenia, warsztaty, staże, prace społecznie użyteczne, interwencyjne, roboty publiczne) umożliwiłby ograniczenie obszarów ubóstwa.

Bezrobocie

Bezrobocie definiuje się na dwa sposoby: jako ogólną liczbę osób zarejestrowanych w instytucjach powołanych do obsługi, albo jako oszacowaną na podstawie badań sondażowych liczbę osób, które w tygodniu poprzedzającym badanie nie były zatrudnione, aktywnie poszukiwały pracy i były gotowe ją podjąć w tygodniu, w którym przeprowadzono badanie.¹⁰ Pierwsza z tych definicji jest często krytykowana, gdyż wiele osób faktycznie bezrobotnych nie rejestruje się, ponieważ nie są uprawnieni do korzyści, jakie daje rejestracja (np. do zasiłków), zaś część zarejestrowanych podejrzewa się o nielegalne zatrudnienie w tzw. „szarej strefie”.¹¹ Poprawna wydaje się definicja bezrobotnego jako osoby, która wbrew własnej woli pozbawiona jest płatnego zatrudnienia lub zarobkowego zajęcia.¹² Przytoczona definicja jest zgodna z przekonaniami samych bezrobotnych, którzy przez pracę rozumieją płatne zatrudnienie i chcą być zatrudnionymi pracownikami, a nie tylko wykonywać jakąkolwiek pracę.¹³

Konsekwencje bezrobocia są poważne zarówno dla bezrobotnych, ich rodzin, jak i dla całego społeczeństwa. Bezrobocie pozostaje w korelacji z wieloma innymi problemami społecznymi. Długi okres pozostawania bez pracy potęguje dezaktualizację kwalifikacji i umiejętności obniżając prawdopodobieństwo znalezienia zatrudnienia w przyszłości. Koszty bezrobocia ponosi również społeczeństwo: podwyższone podatki, nie wykorzystany potencjał ludzki, nasilanie się patologicznych zjawisk społecznych: przestępczości, narkomanii, alkoholizmu, przemocy, rozpadu rodziny, zmniejszonej zdrowotności i dostępu do opieki medycznej.

Liczba rodzin dotkniętych bezrobociem utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W 2013 roku rodziny stanowiły 58,28% wszystkich rodzin korzystających z pomocy Ośrodka. W roku następnym odpowiadały 48,17% (spadek o 10,11 p.p.). Natomiast w 2015 roku rodziny z

¹⁰ M. Jahoda: *Employment and Unemployment. A Social- Psychological Analysis*. Cambridge 1982, s.11.

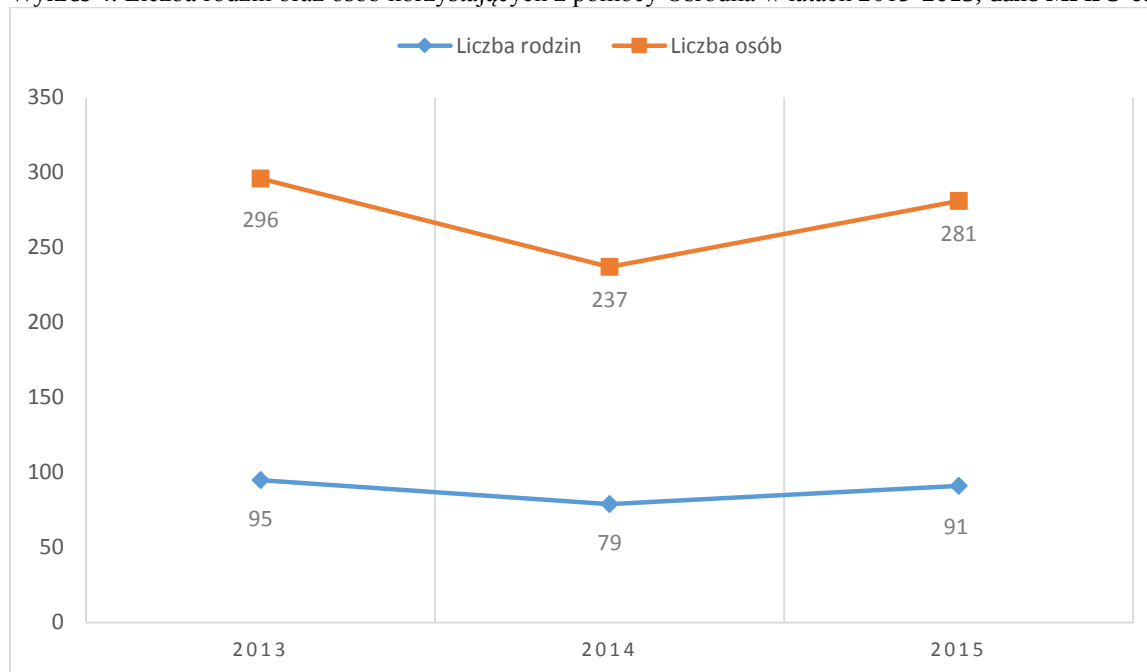
¹¹ I. Reszke: *Wobec bezrobocia: opinie, stereotypy*. Katowice, 1999, s. 12.

¹² D. Graniewska: *Bezrobocie w krajach Europy Zachodniej, Ekspertyzy i informacje* 1990, nr 5.

¹³ J. Naylor, B. Senior: *Incompressible Unemployment. Causes, Consequences and Alternatives*. Gower Publishing Company Ltd. 1988.

problemem bezrobocia ponownie stanowiły większość podopiecznych – 53,52% wszystkich rodzin. Utrzymująca się względnie zbliżona liczba rodzin bezrobotnych pobierających świadczenia sygnalizuje, iż w gminie problem bezrobocia wciąż jest jednym z dominujących problemów społecznych dotyczących sporą część mieszkańców.

Wykres 4. Liczba rodzin oraz osób korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2013-2015, dane MPiPS-03

W stosunku do ogólnej liczby mieszkańców, liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy z tytułu bezrobocia stanowi odpowiednio:

- w 2013 roku – 3,07%
- w 2014 roku – 2,43%
- w 2015 roku – 2,92%

Niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba

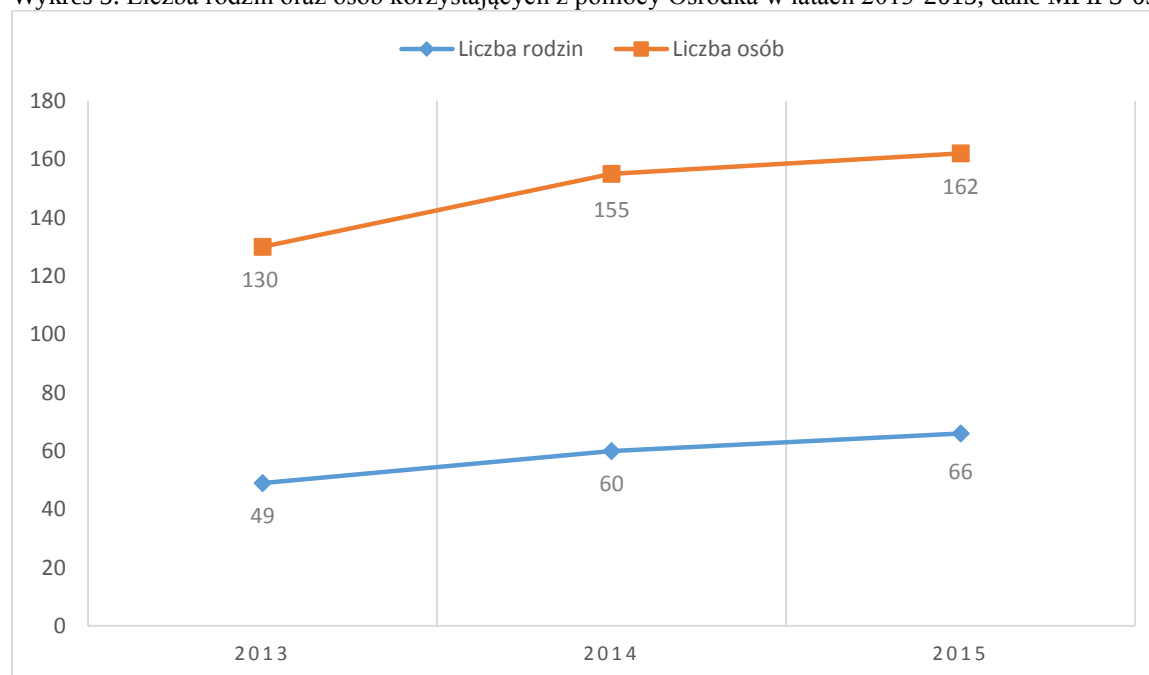
Jedną z grup osób mających ograniczone możliwości przystosowania się do warunków życiowych i rozwiązywania problemów są osoby niepełnosprawne. Analiza danych pochodzących z Narodowych Spisów Powszechnych z lat 1988 i 2002, a także z badań Stanu Zdrowia Ludności Polski z 2004 oraz z Badań Aktywności Ekonomicznej Ludności z 2010

pokazuje, że niepełnosprawni są bardzo ważną grupą także ze społeczno-ekonomicznego punktu widzenia. Według Narodowego Spisu Powszechnego osób niepełnosprawnych w Polsce jest około 5 mln, co stanowi przeszło 12% ludności kraju. Większość osób niepełnosprawnych utrzymuje się z rent, emerytur oraz zasiłków.

Mówiąc o osobach niepełnosprawnych, mamy na myśli osoby posiadające stopień niepełnosprawności orzeczony przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Komisję przy Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jak również inne osoby z dysfunkcjami fizycznymi, psychicznymi i umysłowymi. Osoby z niepełnosprawnością mają długotrwale naruszoną sprawność, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać pełne i skuteczne uczestniczenie w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami.

Obecna sytuacja osób niepełnosprawnych w społeczeństwie jest dużo lepsza niż kilkanaście lat temu. Niepełnosprawni przestali być izolowani od społeczeństwa, coraz częściej biorą udział w wydarzeniach kulturalno- rozrywkowych, podejmują zatrudnienie, naukę, przemieszczają się środkami transportu. Wzrosła świadomość rodziców, którzy stopniowo przestają się wstydić się swoich niepełnosprawnych dzieci.

Wykres 5. Liczba rodzin oraz osób korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2013-2015, dane MPiPS-03

Rodziny korzystające z pomocy Ośrodka ze względu na niepełnosprawność stanowią coraz liczniejszą grupę podopiecznych. W 2013 roku rodziny korzystające z pomocy Ośrodka stanowiły 30,06% wszystkich rodzin, w roku następnym 36,58%, natomiast w 2015 roku 38,82%. Coraz więcej osób schorowanych i niepełnosprawnych występuje o świadczenia opiekuńcze oraz pielęgnacyjne. Świadczenia opiekuńcze wypłacane były w formie świadczeń pielęgnacyjnych, specjalnego zasiłku opiekuńczego, zasiłku dla opiekuna i zasiłku pielęgnacyjnego.

Kolejnym z powodów udzielania przez Ośrodek pomocy jest długotrwała lub ciężka choroba. Za osobę długotrwale chorą uznaje się taką osobę, która nie jest w stanie przez dłuższy okres czasu pełnić w zakresie całkowitym funkcji społecznych, tzn. w pełni uczestniczyć w życiu społecznym. Powodem tej sytuacji może być stan fizyczny bądź psychiczny jednostki. W efekcie długotrwałej choroby może nastąpić wyalienowanie jednostki i jej zamknięcie na świat zewnętrzny.

Problem długotrwałej i ciężkiej choroby w swoich poziomach natężenia definiowany jest następująco:

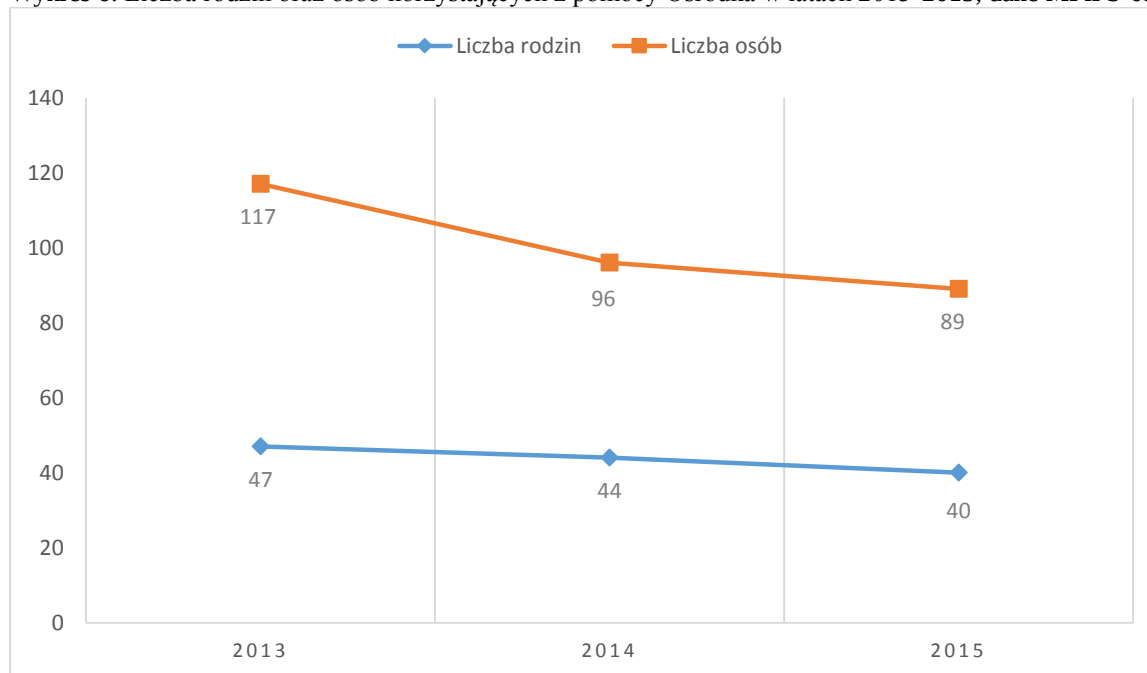
- poziom pierwszy - osoba, która czasowo, ze względu na stan zdrowia, wymaga niewielkiego, okresowego wsparcia w wybranych czynnościach wykraczających poza podstawowe aktywności dnia codziennego. Może samodzielnie, bądź z niewielkim wsparciem uczestniczyć w życiu społecznym;
- poziom drugi - osoba, która czasowo, ze względu na stan zdrowia, wymaga codziennego lub prawie codziennego wsparcia w postaci usług opiekuńczych (gospodarczych i pielęgnacyjnych). Wymaga wsparcia, by uczestniczyć w życiu społecznym;
- poziom trzeci - osoba, która czasowo, ze względu na stan zdrowia, wymaga stałego wsparcia w większości podstawowych czynności dnia codziennego. Jest w stanie uczestniczyć w życiu społecznym jedynie przy pomocy innej osoby.¹⁴

Diagnozę długotrwałej lub ciężkiej choroby stwierdza lekarz wydając odpowiednie zaświadczenie. Długotrwała lub ciężka choroba to przesłanka uprawniająca między innymi do przyznania zasiłku celowego, okresowego bądź usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze mogą być przyznane osobom, które ze względu na wiek oraz chorobę wymagają opieki i pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb, a rodzina nie może im takiej opieki zapewnić.

¹⁴ <http://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/downloads/2015/01/PS-kalkulator-spoeczny.pdf>

Liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby sukcesywnie maleje. W 2013 roku rodziny otrzymujące pomoc z tytułu długotrwałej choroby stanowiły 28,83% wszystkich rodzin. W 2014 roku liczba zmniejszyła się o 2,01 p.p (26,83%), natomiast w roku kolejnym ponownie nastąpił spadek – o 3,3 p.p.

Wykres 6. Liczba rodzin oraz osób korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2013-2015, dane MPiPS-03

Potrzeba ochrony macierzyństwa

Zgodnie z art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polski organy państwa zobowiązane są do uwzględnienia dobra rodziny w polityce społecznej i gospodarczej. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Według prawa polskiego rodziny wielodzietne to rodziny mające na utrzymaniu co najmniej troje dzieci:

- w wieku do ukończenia 18 roku życia,
- w wieku do ukończenia 25 roku życia – w przypadku gdy dziecko uczy się w szkole lub w szkole wyższej,

- bez ograniczeń wiekowych – w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Do szczególnej ochrony i pomocy władz publicznych ma również prawo matka przed i po urodzeniu dziecka. Dlatego ochrona macierzyństwa oraz pomoc rodzinom wielodzietnym jest ważnym zadaniem pomocy społecznej. Zważywszy na występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych (ujemny przyrost naturalny) i gospodarczych (zmiany statusu materialnego), rodzina powinna móc liczyć na pomoc materialną, społeczną i prawną.

Ośrodek realizuje następujące zadania w zakresie opieki nad rodziną i dzieckiem:

- przyznawanie i wypłacanie świadczeń pieniężnych przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej;
- dożywianie dzieci i młodzieży w przedszkolu i szkołach w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”;
- zbiórkę odzieży i dla rodzin najbardziej potrzebujących;
- przyznawanie i wypłacanie świadczeń wynikających z ustaw o świadczeniach rodzinnych i ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- przyznawanie i wypłacanie świadczeń wynikających z ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci;
- pracę socjalną prowadzoną we współpracy z policją, szkołami, służbą zdrowia, sądami, kuratorami sądowymi.

Tabela 6. Ogólna liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc z Ośrodka z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności w latach 2013-2015, dane MPiPS-03

Potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności	2013	2014	2015
Liczba rodzin	38	42	43
Liczba osób w tych rodzinach	201	209	214

W analizowanych latach liczba rodzin objętych wsparciem Ośrodka ze względu na ochronę macierzyństwa i wielodzietność posiada tendencję wzrostową. W połączeniu ze wzrostową tendencją bezrobocia jest niepożądanym zjawiskiem, ponieważ obrazuje, iż wiele kobiet ciężarnych zostaje zwolnionych z zakładów pracy lub pozostaje bez zatrudnienia, a rodziny wielodzietne nie potrafią pogodzić opieki nad dziećmi z obowiązkami zawodowymi.

Ośrodek gwarantuje możliwość uzyskania wsparcia finansowego rodzinom wielodzietnym poprzez wypłacanie świadczeń.

Należy również zaznaczyć, iż rodziny korzystające z pomocy m. in. z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa są długotrwale podopiecznymi Ośrodka, co jest zdecydowanie zjawiskiem niepokojącym.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego

Terminem "rodzina niewydolna wychowawczo" określa się rodziny, które nie radzą sobie w pełni z wychowywaniem dzieci, stosują błędne przekonania dotyczące opieki nad dzieckiem, źle interpretują potrzeby dziecka. Podejmując zadanie zbudowania rodziny nie da się uniknąć wszystkich błędów rodzicielskich. Cechą rodziny niewydolnej wychowawczo jest zaburzenie ogólnie przyjętych norm postępowania rodziców wobec dziecka. Konsekwencją niewłaściwego funkcjonowania rodziny jest w przypadku dzieci pojawianie się symptomów nieprzystosowania społecznego, między innymi zaburzeń w kształtowaniu się mechanizmów kontroli wewnętrznej jednostki, formowania się zniekształconego obrazu świata i własnej osoby oraz naruszających normy zachowań społecznych. Do przyczyn kryzysu polskich rodzin zalicza się:

- zmieniające się warunki ekonomiczne,
- czynniki psychospołeczne i kulturowe,
- osłabienie więzi międzyludzkich.

Tabela 7. Ogólna liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu potrzeby bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego latach 2013-2015, dane MPiPS-03

	2013	2014	2015
Liczba rodzin	26	24	29
Liczba osób w tych rodzinach	86	80	101

Udział rodzin objętych pomocą Ośrodka z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w ogólnej liczbie rodzin korzystających ze wsparcia Ośrodka posiada

tendencję wzrostową. Tendencja sygnalizuje jednak, że problem w spełnianiu funkcji rodzicielskich funkcjonuje wśród mieszkańców gminy i wymaga zaangażowania ze stron instytucji. W 2013 roku rodziny bezradne stanowiły 15,95% wszystkich rodzin korzystających z pomocy Ośrodka, w roku 2014 – 14,63%, natomiast w 2015 roku już 17,05%.

Ośrodek realizuje następujące zadania w zakresie opieki nad rodziną i dzieckiem:

- przyznawanie i wypłacanie świadczeń pieniężnych przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej;
- dożywianie dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”;
- zbiórkę odzieży i dla rodzin najbardziej potrzebujących;
- przyznawanie i wypłacanie świadczeń wynikających z ustaw o świadczeniach rodzinnych i ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- pracę socjalną prowadzoną we współpracy z policją, szkołami, służbą zdrowia, sądami, kuratorami sądowymi.

Przemoc w rodzinie oraz uzależnienia

W myśl art. 2 pkt 2 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Ze względu na działania sprawcy wyróżniamy następujące formy przemocy:

- przemoc fizyczna – polega na różnej gamie form zachowania o różnym stopniu nasilenia np. wymierzaniu policzków, biciu, kopaniu itp.;¹⁵
- przemoc seksualna- zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych (gwałt, zmuszanie do oglądania filmów, zdjęć pornograficznych itd.);¹⁶
- przemoc psychiczna – słowne lub niewerbalne groźby użycia przemocy wobec osoby

¹⁵ J. Pospiszyl: Przemoc w rodzinie. Warszawa 1994 , str. 94.

¹⁶ D. Jaszczak-Kuźmińska, K. Michalska: Przemoc w Rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu. Warszawa, 2010, str.11.

lub tego, co do niej należy, ten rodzaj przemocy przejawia się m.in. w zastraszaniu, poniżaniu, ubliżaniu, szantażowaniu itp.

- przemoc ekonomiczna/ materialna – odmawianie lub ograniczanie dostępu do wspólnych środków finansowych lub odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwiania bądź ograniczanie podjęcia pracy zarobkowej ale również niszczenie przedmiotów itp.¹⁷

Ze względu na rodzaj przemocy wyróżniamy:

- przemoc gorąca – charakteryzuje się agresją słowną i fizyczną, związana jest z odreagowywaniem emocji na osobach najbliższych;
- przemoc chłodna – jest pozbawiona gwałtownych wybuchów, emocji, przypomina raczej realizację z góry zaplanowanego scenariusza, często stosowana w imię fałszywie pojmowanych „wyższych celów” np. konsekwentnego wychowywania dziecka.¹⁸

Z tytułu przemocy w rodzinie w latach 2013 – 2014 z pomocy Ośrodka skorzystała 1 rodzina, natomiast w 2015 roku – 4 rodziny. Tendencja wzrostowa związana jest w dużej mierze ze wzrostem świadomości mieszkańców na temat miejsc udzielających pomocy i wsparcia potrzebnemu.

Tabela 8. Zjawisko przemocy w rodzinie wg. danych wykazanych przez MGOPS

Przemoc w rodzinie		2014	2015
Liczba pokrzywdzonych z powodu przemocy	Kobiety	15	9
	Mężczyźni	-	-
	Dzieci do lat 13	-	1
	Dzieci od 13-18 lat	2	-
Liczba sprawców przemocy	Ogółem	14	10
	Kobiety	-	1
	Mężczyźni	14	9
	Nieletni	-	-
Liczba sprawców przemocy pod wpływem alkoholu	Ogółem	14	9
	Kobiety	-	-
	Mężczyźni	14	9
	Nieletni	-	-

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ D. Jaszczak-Kuźmińska, K. Michalska, *op. cit.*, s. 14.

Problem przemocy w rodzinie jest problemem na dużą skalę. W rejestrze z 2015 roku Komisji ds. Przeciwdziałania i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych figurowało 9 osób zgłoszonych przez członków rodziny, pracowników socjalnych lub inne osoby celem rozpoczęcia procedury zobowiązania do podjęcia się leczenia uzależnienia od alkoholu.

Tabela 9. Działania podejmowane przez Komisję w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w 2015 roku

Rodzaj podejmowanych działań	2015
Powiadomienie policji	-
Prowadzenie rozmowy z osobą nadużywającą alkoholu w związku ze stosowaniem przemocy	1
Motywowanie dorosłych ofiar przemocy do zgłaszania się do miejsc specjalistycznej pomocy	-
Powiadomienie sądu rodzinnego o sytuacji dziecka	-

„Jak podaje Komisariat Policji w Woźnikach, w latach 2013 – 2015 na terenie miasta i gminy zostało rozpoczętych 32 procedur Niebieskiej Karty, 21 osób co do których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie zostało odizolowanych i doprowadzonych w celu wytrzeźwienia do izby wytrzeźwień, natomiast 4 sprawców przemocy w rodzinie zatrzymano i osadzono w PDOZ w Lublińcu, skierowano również 4 wnioski do Prokuratury Rejonowej w Lublińcu¹⁹”.

Tabela 10. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka z powodu przemocy w rodzinie, dane MPiPS-03

	2013	2014	2015
Liczba rodzin	1	1	4
Liczba osób	3	5	14

Kolejną grupą dysfunkcyjną, która objęta jest pomocą Ośrodka stanowią osoby uzależnione od alkoholu. Nadużywanie alkoholu stanowi dziś jeden z najpoważniejszych problemów jego rozmiar i niszczycielskie działanie daje się zaobserwować wśród

¹⁹ Odpowiedź na pismo. Komisariat Policji w Woźnikach, asp. szt. Dariusz Michalski.

podopiecznych pomocy społecznej. Zgodnie z raportem Światowej Organizacji Zdrowia pt. „Zagrożenia dla zdrowia światowego. Śmiertelność i obciążenie chorobami powodowane wybranymi najpoważniejszymi zagrożeniami” (wydanie z 2009 roku) alkohol znajduje się na trzecim miejscu wśród czynników ryzyka dla zdrowia populacji, a ponad 60 rodzajów chorób i urazów ma związek z alkoholem. Dane Światowej Organizacji Zdrowia wskazują, że konsumpcja alkoholu w Regionie Europejskim jest najwyższa w porównaniu z innymi regionami świata²⁰. W Polsce nadużywa alkoholu około 16% społeczeństwa²¹. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych udostępniając statystyki dotyczące średniego spożycia napojów alkoholu zanotowała, że na jednego mieszkańca Polski w 2014 roku przypadało 12,5 litra czystego alkoholu, czyli dwukrotnie więcej niż światowa średnia (6,2 litra). Mężczyźni piją średnio 3,5-krotnie więcej niż kobiety. Odsetek abstynentów z kolei pozostaje na średnio niezmiennym poziomie.

Analizując dane uzyskane można zauważyć, iż wzrasta liczba rodzin zwracających się o pomoc z tytułu uzależnienia. W 2013 roku rodziny korzystające z pomocy z tego tytułu stanowiły 3,06% wszystkich rodzin, w 2014 roku 3,04%, natomiast w 2015 roku 4,70%.

Tabela 11. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka z powodu alkoholizmu, dane MPiPS-03

	2013	2014	2015
Liczba rodzin	5	1	8
Liczba osób	10	5	11

W celu rozwiązywania ewentualnych problemów alkoholowych powołano Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Ponadto pomocy udzielają:

- Poradnię Zdrowia Psychicznego i Uzależnień w Lublińcu oraz Tarnogórski Ośrodek Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej,
- klub AA „Radość” w Koszęcinie,
- Kaletańskie Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich Twoja Szansa,
- Punkt Konsultacyjny w Lublińcu.

²⁰ Narodowy program profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015, http://www.parpa.pl/images/image/NP%202011_2015_11_011.pdf.

²¹K.Kroc: Uzależnienie od alkoholu, <https://portal.abczdrowie.pl/uzaleznienie-od-alkoholu> (07.01.2016).

6. Analiza ankiet

Niniejszą ankietę stworzono do uzupełnienia materiałów zastanych (*desk research*). Dotyczyła zarówno określenia problemów społecznych jak i jakości życia mieszkańców Gminy Woźniki. Dzięki analizie wyników można było określić częstotliwość występowania danych zjawisk i skupić się na tych obszarach, które wymagają dopracowania. Analiza wyników umożliwiła przeprowadzenie analizy SWOT oraz zaplanowanie celów do realizacji w kwestii poprawy jakości życia i zmniejszeniu negatywnych zjawisk społecznych występujących w Gminie Woźniki.

W ankiecie poświęconej występującym problemom społecznym na terenie Gminy Woźniki wzięli udział odpowiedni: 70% kobiet oraz 30% mężczyzn. Badanych charakteryzował przede wszystkim wiek 31-50 lat (47%) oraz wiek powyżej 50 lat (31%). Respondenci posiadali wykształcenie podstawowe - 7%, zasadnicze zawodowe - 15%, średnie - 34%, policealne - 6% oraz wyższe – 38%. Większość respondentów charakteryzował status pracownika – 49% badanych, osoby niepracującej – 21% oraz emeryta/rencisty – 17%. W badaniu poruszono najważniejsze kwestie związane z jakością życia w gminie oraz stanowiskiem mieszkańców w stosunku do wyselekcjonowanych problemów społecznych.

Ankieta obejmuje następujące obszary tematyczne:

- 1) warunki życia;
- 2) ubóstwo;
- 3) niepełnosprawność i długotrwałe choroby;
- 4) opiekę zdrowotną;
- 5) sytuację osób starszych;
- 6) uzależnienia;
- 7) bezpieczeństwo publiczne;
- 8) przemoc w rodzinie;
- 9) bezrobocie;
- 10) problemy społeczne dzieci i młodzieży.

Warunki życia

Respondenci oceniają warunki życia w gminie jako dobre – 51% badanych oraz przeciętne – 43%. Jest to zdecydowany sygnał w stronę władz, iż należy podjąć odpowiednie działania przyczyniające się do poprawy aktualnego stanu rzeczy. Wśród problemów społecznych doskwierających mieszkańcom, badani wskazywali:

- bezrobocie – 57%,
- brak alternatywnych form spędzania czasu wolnego – 47%,
- brak odpowiedniej opieki zdrowotnej i wsparcia psychologiczno-prawnego – 44%,
- praca za granicą – 25%,
- uzależnienia – 21%.

Do działań przyczyniających się do poprawy jakości życia w gminie oraz rozwiązania problemów społecznych respondenci zaliczają:

- organizowanie kursów i szkoleń dla osób poszukujących pracy – 84%,
- pozyskiwanie funduszy unijnych na kwestie społeczne – 73%,
- wykorzystanie budynków gminy na nowe inwestycje społeczne – 60%.

Ponadto, w celu rozwiązania niektórych z problemów trapiących gminę należy zaktywizować mieszkańców oraz pozyskać wsparcie organizacji pozarządowych.

Ubóstwo

Wśród przyczyn popadania w ubóstwo respondenci wskazywali uzależnienia – 53%, dziedziczenie ubóstwa – 29%, rozpad rodziny, choroby, niedostosowanie społeczne – 27%.

Osoby niepełnosprawne

Osoby niepełnosprawne zmagają się z wieloma utrudnieniami w życiu codziennym. Wśród największych utrudnień, które spotykają osoby niepełnosprawne badani wskazywali:

- bariery architektoniczne, utrudniony dostęp do opieki medycznej, w tym placówek rehabilitacyjnych, utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu – 56%
- brak poradnictwa psychologiczno-prawnego – 34%,

- utrudniony dostęp do usług opiekuńczych – 31% .

Służba zdrowia

Zdecydowana większość mieszkańców gminy stwierdza, że dostęp do placówek medycznych jest niewystarczający. 81% badanych nie jest zadowolonych ze służby zdrowia. To właśnie tę kwestię respondenci wskazywali jako niezwykle ważną i wymagającą interwencji władz.

Osoby starsze

Wśród problemów osób starszych, badani wskazywali odpowiednio:

- choroby – 88%,
- samotność – 48%,
- niepełnosprawność – 40%,
- brak dostatecznej opieki medycznej i psychologicznej – 38%.

Uzależnienia

Zdaniem 54% badanych problem uzależnień w gminie jest średni, 28% osób pozostaje bez zdania, a według 11% jest wysoki. Przyczynami występowania uzależnień są kolejno: bezrobocie (81%), stres (49%), ubóstwo (38%), samotność (37%). Wśród najskuteczniejszych metod rozwiązywania problemów uzależnień od alkoholu, narkotyków oraz stosowanej przemocy w rodzinie, respondenci wskazywali:

- organizowanie czasu wolnego dla dzieci i młodzieży – 64%,
- organizowanie grup wsparcia dla osób uzależnionych – 50%,
- udzielanie pomocy (w tym również prawnej) – 48%,
- zapewnienie w każdej szkole pomocy psychologa i pedagoga – 44%.

Bezpieczeństwo publiczne

82% badanych czuje się bezpiecznie na terenie gminy. Brak poczucia bezpieczeństwa wiąże się z rozbojami, kradzieżami lub włamaniami – 51% oraz grupami młodzieży naruszającymi spokój na ulicach – 32%.

Przemoc domowa

Przemoc domowa występująca na terenie gminy nie jest nagminnym zjawiskiem. 40% badanych uważa, iż zna niewiele takich przypadków, a 48% stwierdza, iż nie zna w ogóle takich przypadków. Tylko zdaniem 11% problem przemocy domowej jest częsty. Według 80% respondentów najczęstszymi przyczynami przemocy domowej są uzależnienia, 58% bezrobocie, a 55% stres.

Bezrobocie

Z udzielonych odpowiedzi wynika, iż według 14% ankietowanych problem bezrobocia na terenie gminy jest wysoki, 47% badanych uważa że jest średni, 27% respondentów pozostaje bez zdania, a 11% uważa, że jest niski.

Dzieci i młodzież

Problemy społeczne dzieci i młodzieży zdaniem 77% badanych dotyczą alkoholu i papierosów, a według 72% badanych bezproduktywnego spędzania wolnego czasu. Zdaniem 22% osób odnoszą się do zaniedbań wychowawczych oraz socjalnych (niedożywienia, higieny). Badani uważają, że właściwymi sposobami rozwiązywania problemów społecznych dzieci i młodzieży są:

- organizacja zajęć pozaszkolnych oraz budowa nowych i wyposażenie istniejących obiektów sportowych oraz zatrudnienie instruktorów – 65%,

- organizacja zajęć uświadamiających o skutkach nałogów oraz monitorowanie przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu i tytoniu nieletnim – 51%,
- organizacja tematycznych kół zainteresowań – 48%,
- tworzenie świetlic i lokali, w których młodzież mogła by się spotykać i w których można będzie realizować różnego rodzaju zajęcia oraz organizacja zajęć uświadamiających o skutkach nałogów oraz monitorowanie przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu i tytoniu nieletnim – 39%.

7. Analiza SWOT

W analizie strategicznej szczególne znaczenie odgrywa zintegrowana metoda typu SWOT (ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats). Jest to narzędzie badawcze kompleksowo określające mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, niezbędne do zdiagnozowania obecnej sytuacji oraz prognozowanych skutków. Polega ona na zidentyfikowaniu czterech wymienionych grup czynników i określeniu ich wpływu pozytywnego, jak i negatywnego na sytuację gminy. W omawianej analizie wyróżnia się etapy:

- identyfikację i analizę mocnych i słabych stron,
- identyfikację i analizę szans i zagrożeń.

Pierwszym elementem analizy SWOT jest ocena zasobów Gminy Woźniki, która pozwala na identyfikację jej mocnych stron (wewnętrzne czynniki pozytywne) i słabych stron (wewnętrzne czynniki negatywne). Ważnym aspektem tego typu analizy jest określenie zasobów charakterystycznych dla gminy, które wyróżniają ją na tle innych. Są to dziedziny działalności, które tworzą pozytywny wizerunek instytucji oraz gminy. Słabymi stronami określane są te aspekty funkcjonowania, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój instytucji oraz gminy. Poznanie szans (zewnętrznych czynników pozytywnych) i zagrożeń (zewnętrznych czynników negatywnych) płynących z otoczenia stanowi drugi etap analizy SWOT. Szansami są wszystkie wydarzenia i procesy w otoczeniu, które tworzą sprzyjającą dla instytucji oraz gminy sytuację. Dodatkowo są to takie kierunki działalności, które mogą przynieść w przyszłości pozytywne społeczne efekty. Za zagrożenia przyjmuje się zbiór wydarzeń i procesów, które tworzą niekorzystne dla instytucji oraz gminy sytuacje w otoczeniu społecznym. Zagrożenia postrzegane są jako bariery, utrudnienia i możliwości niebezpieczeństwa, które ograniczają rozwój.

Późniejsza konfrontacja czterech wymienionych grup czynników z wynikami zasobów danego obszaru prowadzi do określenia strategii rozwoju opierając się o wewnętrzne, jak i zewnętrzne elementy. Zderzenie ze sobą szans i zagrożeń z mocnymi i słabymi stronami pozwala na określenie kierunków oraz tendencji rozwoju strategii jednostki terytorialnej. Umożliwia zestawienie problematycznych elementów z tymi, które są drżącym, niewykorzystywanym dotychczas potencjałem instytucji oraz gminy. W wyniku analizy strategicznej przedstawionej metoda SWOT otrzymano następujące rezultaty:

KWESTIE SPOŁECZNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- istniejący system wsparcia społecznego, w tym instytucji pomocy społecznej, - wykwalifikowana i zaangażowana kadra pomocy społecznej, - doświadczenie instytucji powoływanych do wspierania mieszkańców w rozwiązywaniu problemów społecznych, - świadczenie pomocy społecznej w postaci pracy socjalnej, - zatrudnienie asystenta rodziny, - funkcjonowanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, - międzygminne porozumienie z Poradnią Zdrowia Psychicznego i Uzależnień w Lublińcu oraz Tarnogórskim Ośrodkiem Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej, - współpraca z klubem AA „Radość” w Koszęcinie, - współpraca z Kaletąńskim Stowarzyszeniem Rodzin Abstynenckich Twoja Szansa, - współpraca z Bankiem Żywności w Częstochowie, - Punkt Konsultacyjny w Lublińcu, - bliskie sąsiedztwo z Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym, - podejmowanie inicjatyw na rzecz integracji społecznej,	- brak organizacji pozarządowych wspierających instytucje samorządowe w rozwiązywaniu problemów społecznych, -- brak specjalistycznego poradnictwa (psycholog, prawnik, doradca zawodowy) w OPS, - brak opieki instytucjonalnej (żłobki, DPS), - brak alternatywnych form spędzania czasu dostosowanych dla poszczególnych grup wiekowych, - brak lekarzy specjalistów, - brak placówek leczenia odwykowego, - brak Punktu Konsultacyjnego w gminie, - utrzymywanie się wysokiego udziału ludności o niskim poziomie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, - rozdrobniona sieć szkół podstawowych, - bezradność oraz bierność rodzin w rozwiązywaniu swoich problemów, - dziedziczenie bezrobocia i patologii, - poszerzanie się zjawisk przestępczości i patologii społecznych, - słaba oferta kulturalna skierowana dla młodzieży, - niż demograficzny i zmniejszająca się liczba dzieci.
SZANSE	ZAGROŻENIA
- dostępność środków finansowych na wspieranie inicjatyw w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, - możliwość pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, - wykorzystanie istniejącej infrastruktury społecznej, - realizacja programów pomocowych, - realizacja kontraktów socjalnych, - instytucje pomocy wraz z wykwalifikowaną kadram, gwarantującą skuteczność podejmowania działań strategicznych oraz prawidłową koordynację działań, - działania na rzecz aktywizacji osób	- brak zapewnienia stabilności w finansowaniu działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, - wzrost liczby osób starszych i niepełnosprawnych wymagających wsparcia, - duża powierzchnia gminy, która wiąże się z dalekimi odległościami dojazdu do osób wymagających wsparcia, co wpływa na większy koszt organizacji pomocy, - ubożenie społeczeństwa wynikające z bezrobocia, - ukrywanie zjawiska przemocy domowej i rówieśniczej, - niewystarczające środki finansowe

znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, - wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych, - edukacja w zakresie podnoszenia kwalifikacji, - tworzenie przyjaznych warunków do rozwoju różnych form opieki nad dziećmi do 3 lat, - zapewnienie opieki osobom starszym i niepełnosprawnym, - rozwój form zatrudnienia (prace społecznie użyteczne, interwencyjne, roboty publiczne, staże)	przeznaczone na rehabilitację społeczną i zawodową, - migracja zarobkowa, - zwiększenie dysproporcji w dochodach ludności, - słabo rozwinięty wolontariat, - niestabilność prawa dotycząca polityki społecznej,
--	---

8. Cele działań

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz ankiet przyjęte zostały obszary priorytetowe dla realizowania polityki społecznej w gminie Woźniki. Priorytetowymi działaniami w kierunku przeciwdziałania problemom społecznym powinny być: wspieranie rodzin w pełnieniu ich funkcji, pomoc we wzmacnianiu i odzyskiwaniu zdolności rodzin do funkcjonowania w społeczeństwie, tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji zawodowej grup będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, wspieranie działań na rzecz ochrony dzieci i młodzieży, rozwijanie kapitału społecznego mieszkańców. Misja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Woźniki na lata 2017-2026* brzmi:

Gmina Woźniki przeciwdziała marginalizacji oraz wykluczeniu społecznemu poprzez sprawny system pomocy społecznej przyczyniający się do poprawy jakości życia.

Cele strategiczne:

- 1) kompleksowe wsparcie dla rodzin;
- 2) przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
- 3) system wspierania osób starszych i niepełnosprawnych;
- 4) zintegrowana polityka społeczna;

Cele szczegółowe oraz wynikające z nich kierunki działań stanowią uszczegółowienie misji oraz mają przyczynić się do rozwiązania problemów społecznych istniejących w gminie Woźniki. W *Strategii* zostały również określone cele strategiczne oraz wynikające z nich kierunki działań. Poniżej znajdują się cele strategiczne oraz cele szczegółowe wyznaczające kierunki działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Woźniki na lata 2017 - 2026.

9. Harmonogram działań

Cel strategiczny I Kompleksowe wsparcie dla rodzin			
Działania	Podmiot realizujący	Czas realizacji	Wskaźniki
Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami w celu niwelowania oraz przewyżczania deficytów	M-GOPS	Na bieżąco	- liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną, - liczba osób i rodzin korzystających z pomocy Ośrodka,
Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej rodzinom przeżywającym trudności	M-GOPS	Na bieżąco	- liczba rodzin korzystających z pomocy w formie zasiłków pieniężnych, -liczba rodzin korzystających z pomocy w formie żywności lub innej pomocy rzeczowej, - liczba rodzin\dzieci korzystających z pomocy w formie dożywiania, - liczba spotkań/warsztatów edukacyjnych, - liczba udzielonych porad, - liczba programów na rzecz rodzin, - liczba rodzin objętych pomocą z funduszu alimentacyjnego,
Opracowanie i realizacja Programu Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej	M-GOPS	Na bieżąco	- liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, - Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył współpracę, - liczba zatrudnionych asystentów rodzin, -liczba dzieci skierowanych do rodzin zastępczych, -liczba dzieci, którym umożliwiono powrót z pieczy zastwpczej do rodzin biologicznych, - wysokość środków finansowych przeznaczonych na współfinansowanie pobytu dzieci w systemie pieczy zastępczej,
Integrowanie lokalnego	M-GOPS	Na bieżąco	

systemu wsparcia rodziny	UM		- liczba zorganizowanych przedsięwzięć na rzecz rodzin,
Tworzenie warunków dla prawidłowego funkcjonowania systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym Zespołu Interdyscyplinarnego	M-GOPS ZI	Na bieżąco	- liczba założonych „Niebieskich Kart”, - liczba zakończonych „Niebieskich Kart”, - liczba rodzin, które w wyniku oddziaływań poprawiły swoje funkcjonowanie, - liczba inicjatyw informacyjno- edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej,

Cel strategiczny II Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu			
Działania	Podmiot realizujący	Czas realizacji	Wskaźniki
Rozwój pracy socjalnej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	M-GOPS	Na bieżąco	- liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną
Praca socjalna z rodzinami dotkniętymi bezrobociem	M-GOPS PUP	Na bieżąco	- liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną, - liczba osób, które spotkały się z doradcą zawodowym, - liczba osób bezrobotnych skierowanych do prac społecznie użytecznych
Motywowanie do podnoszenia kwalifikacji poprzez podjęcia nauki, uczestnictwa w kursach, szkoleniach	M-GOPS PUP	Na bieżąco	- liczba osób, które uczestniczyły w spotkaniach, warsztatach, szkoleniach, - liczba osób, które podniosły swoje kwalifikacje,
Aktywizacja zawodowa długotrwale bezrobotnych	M-GOPS PUP	Na bieżąco	- liczba osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych w PUP, - liczba osób długotrwale bezrobotnych korzystających z pomocy Ośrodka, - liczba osób, które podniosły swoje kwalifikacje, - liczba osób skierowanych do prac społecznie użytecznych lub innych form zatrudnienia wspieranego, - liczba osób, które znalazły zatrudnienie
Aktywizacja osób uzależnionych od pomocy społecznej	M-GOPS PUP	Na bieżąco	- liczba osób długotrwale bezrobotnych korzystających z pomocy Ośrodka
Wsparcie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnienia	M-GOPS GKRPA	Na bieżąco	- liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną,

			- liczba osób i rodzin korzystających z pomocy w formie zasiłków pieniężnych, - Liczba osób korzystających z pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej, -liczba osób, które podjęły leczenie odwykowe
Przeciwdziałanie patologiom społecznym	M-GOPS Placówki oświatowe, Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	- liczba osób i rodzin objętych wsparciem w zakresie przeciwdziałania patologiom, - liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej
Współpraca z Państwowym Funduszem Rehabilitacji w zakresie likwidacji barier architektonicznych, zwłaszcza w obiektach użyteczności publicznej	M-GOPS, PCPR	Na bieżąco	- liczba zlikwidowanych barier architektonicznych oraz miejsc dostosowanych do osób niepełnosprawnych

Cel strategiczny III System wspierania osób starszych i niepełnosprawnych			
Działania	Podmiot realizujący	Czas realizacji	Wskaźniki
Zapewnienie opieki instytucjonalnej osobom starszym, gwarantującej należyte miejsce w społeczeństwie oraz stworzenie wraz z ubytkiem sił warunków do godnego życia	M-GOPS	Na bieżąco	-Liczba wniosków o zapewnienie pomocy instytucjonalnej, - liczba osób objętych pomocą Ośrodka
Zapewnienie opieki instytucjonalnej osobom długotrwale lub ciężko chorym oraz z niepełnosprawnością gwarantujące warunki godnego życia	M-GOPS	Na bieżąco	-Liczba wniosków o zapewnienie pomocy instytucjonalnej, - liczba osób objętych pomocą Ośrodka
Rozwój usług opiekuńczych	M-GOPS	Na bieżąco	- liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych, -liczba osób objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi
Monitorowanie sytuacji seniorów, oraz pomoc materialna dla osób starszych	M-GOPS	Na bieżąco	- liczba seniorów objętych wsparciem , - liczba seniorów otrzymujących pomoc materialną
Diagnozowanie sytuacji osób z niepełnosprawnością, oraz pomoc materialna dla tych osób	M-GOPS	Na bieżąco	- liczba osób diagnozowanych, - liczba osób z niepełnosprawnością otrzymujących pomoc
Wspieranie rozwoju integracji społecznej seniorów i osób z niepełnosprawnością	M-GOPS	Na bieżąco	- liczba zorganizowanych wydarzeń integracyjnych dla seniorów i osób z niepełnosprawnością, - liczba uczestników wydarzeń

Cel strategiczny IV Zintegrowana polityka społeczna			
Działania	Podmiot realizujący	Czas realizacji	Wskaźniki
Systematyczne kształcenie pracowników Ośrodka	M-GOPS PUP	Działanie ciągłe	- liczba szkoleń, warsztatów, kursów dla pracowników, - liczba osób biorących udział
Podnoszenie kompetencji i umiejętności psychospołecznych pracowników socjalnych	M-GOPS	Działanie ciągłe	- liczba szkoleń, warsztatów, kursów dla pracowników, - liczba osób biorących udział
Prowadzenie analiz, raportów dotyczących efektywności, skuteczności podejmowanych działań w celu rozwiązywania problemów społecznych	M-GOPS GKRPA	Działanie ciągłe	- sprawozdania z działalności Ośrodka, - sprawozdania z działalności ZI, - sprawozdania z działalności GKRPA - sprawozdanie z realizacji Gminnego programu wspierania rodziny
Współdziałanie Ośrodka z osobami, instytucjami skupiającymi się na kwestiach społecznych	M-GOPS	Działanie ciągłe	- liczba przedsięwzięć/imprez z udziałem wolontariuszy
Podejmowanie działań mających na celu pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców i włączanie ich w rozwiązywanie problemów	M-GOPS Instytucje i organizacje działające na terenie gminy oraz powiatu	Działanie ciągłe	- liczba instytucji, organizacji współpracujących z Ośrodkiem, - liczba zorganizowanych imprez aktywizujących mieszkańców
Przygotowanie i realizacja programów pomocowych i interwencyjnych	M-GOPS	Działanie ciągłe	- liczba uczestników, - liczba szkoleń dla pracowników

10. Sposób realizacji strategii

Realizacja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Woźniki* będzie wdrażana przez pracowników Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz podmioty i instytucje współdziałające z administracją samorządową. Realizowane programy i projekty powinny być zbieżne z założeniami, a efekty ich realizacji powinny wpływać na osiągnięcie celów *Strategii*. W realizacji celów ważne będzie zastosowanie skutecznych metod aktywnego przeciwdziałania zdiagnozowanych w badaniu problemów społecznych. W związku z tym konieczne jest zastosowanie metod rozwiązujących i niwelujących problemy społeczne oraz eliminujących niepożądane zjawiska a także metod aktywizujących osoby z obszarów ryzyka w zmianę ich nastawienia i metod profilaktycznych zapobiegających pojawieniu się trudnych sytuacji. Do programów, które będą realizowane w *Strategii* należą m. in. : Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Woźniki, Gminny program wspierania rodziny, Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, Gminny program przeciwdziałania narkomanii, Gminny program osłonowy w zakresie dożywiania dzieci i uczniów. Współpraca podmiotów realizujących zadania będzie gwarantować kompleksowość i efektywność podejmowanych działań a efektem wypracowanej strategii będzie poprawa jakości życia mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji.

11. Źródła finansowania wydatków związanych z realizacją celów strategicznych

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych finansowana będzie głównie budżetu Gminy Woźniki. Źródłami finansowania *Strategii* będą także środki finansowe z funduszy zewnętrznych, w tym z rządowych, pozarządowych, programów z zakresu działań osłonowych o charakterze socjalnym. Ważny składniki finansowania może stanowić udział funduszy unijnych.

12. Przewidywane efekty

Podjęcie działań określonych w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Woźniki* powinno przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców. Prognozuje się, że wdrożenie strategii przyczyni się do:

- poprawy funkcjonowania rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji,
- wsparcie rodzin w zakresie wypełniania funkcji opiekuńczo wychowawczych,
- spadku liczby rodzin przeżywających trudności,
- usprawnienia systemu pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie,
- zmniejszenia występowania negatywnych zjawisk w rodzinie,
- wzmocnienia kompetencji i motywacji osób poszukujących zatrudnienia,
- zwiększenie dostępności w zakresie usług opiekuńczych, świadczonych przez Ośrodek pomocy społecznej,
- poszerzenia wiedzy mieszkańców z zakresu problemów społecznych,
- wzrostu świadomości mieszkańców w zakresie dobrych wzorców :spędzania czasu wolnego, profilaktyki zdrowotnej, zdrowego stylu życia.

13. Monitorowanie realizacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych*

W procesie planowania strategicznego niezbędnym elementem jest monitorowanie, które pozwala stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany. Polega ono na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już zadań, a jego celem jest zapewnienie zgodności realizacji zapisów strategicznych z wcześniejszymi założeniami. Monitorowanie dostarcza również danych i informacji pozwalających na przeprowadzenie ewaluacji, która z kolei dotyczy oceny jakości realizacji zapisów strategicznych w stosunku do wcześniejszych założeń. Jej celem jest stałe ulepszanie skuteczności i efektywności działań podejmowanych w oparciu o zapisy strategiczne.

Monitoring *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Woźniki na lata 2017 – 2026* prowadzony będzie na bieżąco. Gromadzenie danych, wykonywanie

okresowych ocen stopnia osiągnięcia wyznaczonych działań oraz sprawozdań z zakresu monitorowania stopnia realizacji *Strategii* odpowiedzialny jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Woźnikach. Zadaniem Ośrodka jest nadzór nad wdrażaniem, koordynowanie zamierzonych działań oraz zgłaszanie i opracowywanie zmian, które należy wprowadzić do *Strategii*. Monitorowanie realizacji celów strategicznych planowane jest poprzez corocznie składane sprawozdanie, które stanowić będzie załącznik do sprawozdania z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Woźnikach, składanego Radzie Gminy zgodnie z art. 110 ust. 9 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej.

14. Ewaluacja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych*

Ewaluacja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Woźniki na lata 2017 – 2026* będzie prowadzona według kryterium adekwatności, trwałości oraz użyteczności. Zebrane informacje w ramach monitoringu i ewaluacji odpowiedzą na pytania czy i do jakiego stopnia cele *Strategii* są odpowiednie do zmieniających się potrzeb i priorytetów na poziomie Gminy Woźniki. Każde kryterium może być mierzone w różny sposób, co oznacza, że może posiadać różne miary jego wartości (wskaźniki). Na potrzeby ewaluacji i monitoringu przyjęte zostaną wskaźniki zaplanowane w *Strategii*.

Strategia jest dokumentem obejmującym projekty i programy, które zostały przyjęte do realizacji bądź będą przyjęte w późniejszym terminie. Ponadto ma charakter otwarty, może być ciągle aktualizowany, udoskonalany i mogą być modyfikowane kierunki oraz sposoby realizacji założonych celów. Może służyć także do pozyskiwania funduszy z Unii Europejskiej na realizację projektów społecznych. Jego opracowanie ma posłużyć efektywniejszej, bardziej skutecznej realizacji działań na rzecz społeczności lokalnej w Gminie Woźniki.

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura ludności w gminie wg. płci w 2015 roku, dane UM	19
Wykres 2. Liczba mieszkańców w latach 2013 – 2015, dane UM	20
Wykres 3. Liczba rodzin oraz osób korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2013-2015, dane MPiPS-03	30
Wykres 4. Liczba rodzin oraz osób korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2013-2015, dane MPiPS-03	32
Wykres 5. Liczba rodzin oraz osób korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2013-2015, dane MPiPS-03	33
Wykres 6. Liczba rodzin oraz osób korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2013-2015, dane MPiPS-03	35

Spis tabel

Tabela 1. Struktura ludności wg. grupy ekonomicznej w 2015 roku, dane UM	20
Tabela 2. Struktura ludności wg. grupy ekonomicznej w 2013 – 2015 roku, dane UM	21
Tabela 3. Udzielone świadczenia rodzinom (osobom w rodzinach) w latach 2013 - 2015, dane MPiPS-03	25
Tabela 4. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy w latach 2013 – 2015, dane MPiPS-03	26
Tabela 5. Procent osób korzystających z pomocy OPS w stosunku do liczby mieszkańców, opracowanie własne	27
Tabela 6. Ogólna liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc z Ośrodka z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności w latach 2013-2015, dane MPiPS-03	36
Tabela 7. Ogólna liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu potrzeby bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego latach 2013-2015, dane MPiPS-03	37
Tabela 8. Zjawisko przemocy w rodzinie wg. danych wykazanych przez MGOPS	39
Tabela 9. Działania podejmowane przez Komisję w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w 2015 roku	40
Tabela 10. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka z powodu przemocy w rodzinie, dane MPiPS-03	40
Tabela 11. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy Ośrodka z powodu alkoholizmu, dane MPiPS-03	41